

Akademia Teatralna im. Aleksandra Zelwerowicza
w Warszawie
Filia w Białymstoku
Wydział Sztuki Lalkarskiej
mgr Łucja Grzeszczyk

Stworzenie roli w teatrze lalek konsekwencją odpowiedzialności za koncepcję plastyczną dzieła

praca doktorska napisana pod kierunkiem prof. dr hab. Marty Rau

Białystok, 01.04.2019 r.

Streszczenie:

Przedmiotem i celem dysertacji doktorskiej jest ukazanie procesu tworzenia roli w teatrze lalek będącego konsekwencją odpowiedzialności za koncepcję plastyczną dzieła. Podstawą analizy jest rola Anieli i scenografia do spektaklu *Śluby panięskie* Aleksandra Fredry z 2016 roku. Reżyserem sztuki zrealizowanej w Białostockim Teatrze Lalek był Artur Dwulit.

Niniejsza rozprawa składa się z ośmiu rozdziałów. Pierwszy, zatytułowany *Zakres pracy*, opisuje cel rozprawy i podejmowaną w niej problematykę. Zawiera również zarys historii związku pomiędzy lalkami teatralnymi a plastyką na przestrzeni wieków, głównie w kulturze europejskiej. Przytoczone przykłady twórców i realizacji ukazują ogromną rolę wyobraźni plastycznej i talentów manualnych lalkarzy oraz scenografów teatru lalek. Przedstawione zostały także materiały zawarte w aneksach, na które składają się: wywiady przeprowadzone z Ivanem Martinką i Michaeliem Voglem, ryciny oraz fotografie dokumentujące proces tworzenia scenografii do *Ślubów panięskich*.

W drugim rozdziale pt. *Wybitni artyści teatru lalek łączący talent plastyczny z aktorskim i reżyserskim* została przybliżona twórczość Słowaka Ivana Martinki oraz Niemca Michaela Vogla. Stworzyli w Białostockim Teatrze Lalek, gromadzącym artystów reprezentujących różne oblicza teatru lalek, spektakle będące dowodem ich wszechstronnych

umiejętności. Na podstawie przeprowadzonych wywiadów, poruszających zagadnienia zawarte w dysertacji, wyklarowały się zasadnicze podobieństwa oraz różnice pomiędzy twórcami. Udzielone odpowiedzi stanowią bardzo bogate źródło informacji inspirujące do dalszych rozważań na temat pracy lalkarza.

Trzeci rozdział zatytułowany *Tworzenie scenografii – pasja, która przerodziła się w działania artystyczne* odnosi się do osobistych doświadczeń. Przedstawia w jaki sposób plastyka może stać się sposobem postrzegania świata. Porusza kwestie możliwości rozwoju pasji plastycznych podczas studiów na Wydziale Sztuki Lalkarskiej w Białymstoku. Ukazuje jak podejmowane wyzwania scenograficzne doprowadziły do stworzenia kompletu jawajek na potrzeby WSL. W rozdziale został dokładnie opisany proces powstawania owych lalek podczas asystentury na przedmiocie *Gra aktora lalką – jawajką*.

Kolejny rozdział pt. *Konfrontacja zdobytych umiejętności i wiedzy z pracą scenografa w teatrze* objaśnia powstawanie *Ślubów panińskich* w ramach Sceny Inicjatyw Aktorskich w Białostockim Teatrze Lalek. Dokładnie przedstawiony przebieg projektowania scenografii i lalek dopełnia charakterystyka ich wykonania w ostatecznym kształcie.

Następny rozdział *Czas powstawania „Ślubów panińskich” i odbiór spektaklu* skupia się na dwuetapowym systemie prób oraz na odbiorze spektaklu przez widza. Zaprezentowane są fragmenty recenzji odnoszące się bezpośrednio do scenografii. Wymienione są również dotychczasowe sukcesy *Ślubów panińskich* Białostockiego Teatru Lalek.

Rozdział zatytułowany *Postać Anieli w interpretacji aktorskiej* rozpoczyna część dysertacji poświęconą aktorskiej pracy nad rolą. Początkowo poruszana jest kwestia osobistych doświadczeń decydujących o wyborze zawodu lalkarza. Następnie przytoczone zostają udane i chybione inscenizacje *Ślubów panińskich*, od czasów Modrzejewskiej po współczesność. Przykłady kreacji Anieli z teatrów dramatycznych oraz telewizji doprowadzają do analizy interpretacji postaci poprzez lalkę teatralną.

W siódmym rozdziale pt. *Zastosowanie teorii w pracy nad rolą Anieli ujętej w lalce i podczas tworzenia scenografii* przywołane teorie dotyczące aktorstwa zostają skonfrontowane z pracą nad postacią oraz scenografią w teatrze lalek. Badane jest znaczenie różnych metod podczas pracy nad rolą. Ocenie podlega intuicja na scenie. W oparciu głównie o szkołę Konstantego Stanisławskiego i następujących po nim nauczycieli aktorstwa, uporządkowane zostały kolejne etapy pracy umożliwiające stworzyć postać oraz scenografię do spektaklu. Opisane są zabiegi pozwalające osiągnąć prawdę na scenie. Badana jest rola powodowania pamięci emocjonalnej zaprojektowaną scenografią oraz sytuacja, w której zostaje zaburzony

prawidłowy kontakt z partnerem na scenie. Poruszona jest istotna kwestia impulsów, czyli motorów życia psychicznego lalki. Ostatnie zagadnienie to relacja z widzem podczas spektaklu oraz udana improwizacja związana ze świadomością tematu i formy.

Niniejsza analiza procesu budowania roli Anieli i tworzenia scenografii *Ślubów panińskich* umożliwia w podsumowaniu rozprawy doktorskiej ocenę wzajemnego uzupełniania się wiedzy scenografa i aktora lalkarza.

.....
Aniela Górska-Czyż
(podpis)